

Notă de informare privind jurisprudența Curții nr. 156

Octombrie 2012

Virabyan împotriva Armeniei - 40094/05

Hotărârea din 2.10.2012 [Secția a III-a]

Art. 3

Anchetă eficientă

Acuzații grave de rele tratamente necercetate în cadrul unei anchete corespunzătoare: *încălcare*

Tortură

Absența unei explicații plauzibile privind leziunile suferite în detenție: *încălcare*

Art. 6

Art. 6 § 2

Prezumția de nevinovăție

Procurorul a declarat că vinovăția suspectului era atenuată, hotărând să înceteze urmărirea penală: *încălcare*

Art. 14

Discriminare

Caracterul neverificabil din punct de vedere obiectiv al acuzațiilor conform cărora relele tratamente în litigiu aveau o motivație politică. *neîncălcare*
Neadoptarea unor măsuri rezonabile de investigare a acuzațiilor conform cărora relele tratamente în litigiu aveau o motivație politică: *încălcare*

În fapt – La momentul faptelor, reclamantul era membru al unuia din principalele partide de opoziție din Armenia. Faptele în litigiu au avut loc într-o perioadă deosebit de sensibilă pe plan politic și în care persoana în cauză participa la manifestații împotriva Guvernului. Reclamantul a fost reținut după ce poliția ar fi primit un apel telefonic anonim care preciza că acesta are în posesie o armă de foc. Conform raportului întocmit de poliție, persoana în cauză ar fi folosit un limbaj obscen și ar fi fost arogant, astfel încât s-ar fi luat decizia de a introduce împotriva acestuia o procedură administrativă. Ulterior, reclamantul a fost acuzat de agresiune asupra agentului de poliție care îl informase cu privire la procedura administrativă. Contestând această versiune a faptelor, reclamantul afirmă că a cooperat cu agenții de poliție, dar că, la un moment dat, aceștia au început să îl bată în timp ce era încătușat, lovindu-l cu picioarele și la nivelul scrotului cu obiecte metalice până ce acesta și-a pierdut cunoștința. În urma acestor evenimente, s-a constatat că era grav rănit, iar mai târziu a fost necesar să sufere o intervenție de amputare a testiculului stâng. În temeiul fostului articol 37 § 2 (2) din Codul de procedură penală armean, procurorul a hotărât în cele din urmă să înceteze urmărirea penală împotriva persoanei în cauză, pe motiv că

„i se atenuase vinovăția”, fiind rănit în timpul săvârșirii infracțiunii*.

În cererea sa înaintată Curții Europene, reclamantul susține că tratamentul în cauză corespunde unor acte de tortură aplicate din cauza opiniilor sale politice și că nu a existat o anchetă eficientă. Acesta aprecia, de asemenea, că decizia parchetului de a înceta procedura penală, întemeiată pe fostul art. 37 alin. 2 (2) C. proc. pen. armean, a adus atingere dreptului său la prezumția de nevinovăție.

În drept – Art. 3

a) *Aspectul material*: Atunci când, precum în prezenta cauză, o persoană este arestată având o stare bună de sănătate și se constată că este rănită în momentul punerii sale în libertate, statului îi revine sarcina de a oferi o explicație plauzibilă cu privire la originea leziunilor. Or, în speță, Guvernul s-a limitat la a face referire la concluziile anchetei oficiale efectuate la nivel intern pentru a-și susține poziția. Această anchetă prezenta lacune fundamentale (a se vedea infra). Din acest motiv, Curtea nu poate considera satisfăcătoare explicația Guvernului privind originea leziunilor reclamantului, conform căreia acesta ar fi căzut în timpul detenției sale. Aceasta concluzionează că leziunile respective au fost cauzate de rele tratamente, pentru care sunt responsabile autoritățile. Reclamantul a fost supus unei forme de tratament deosebit de crudă, care i-a cauzat o puternică suferință fizică și morală. Având în vedere natura, intensitatea și obiectul violențelor în cauză, Curtea consideră că este necesar să le califice drept acte de tortură.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

b) *Aspectul procedural*: Anchetele privind acuzații grave de rele tratamente trebuie aprofundate, ceea ce înseamnă că autoritățile trebuie să facă întotdeauna eforturi serioase pentru a stabili ce s-a întâmplat. Or, ancheta desfășurată în speță a prezentat numeroase deficiențe: între altele, aceasta se baza în întregime pe declarațiile agenților de poliție și rapoartele medicale erau total necorespunzătoare. În schimb, în toate etapele anchetei, reclamantul a menționat în mod coerent și precis persoanele care l-au maltratat și în ce fel, iar acuzațiile sale sunt compatibile cu descrierea leziunilor din diversele documente medicale. Curtea concluzionează că unicul obiect al anchetei era de a-l urmări penal pe reclamant și de a aduna elemente de probă pentru a susține urmărirea, astfel încât această anchetă nu a avut obiectivitatea și independența necesare.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

Art. 6 § 2: Decizia parchetului de a înceta urmărirea penală împotriva reclamantului este formulată în termeni care nu lasă loc de îndoieli în ceea ce privește faptul că procurorul considera că persoana în cauză săvârșise o infracțiune. Maniera în care sunt expuse faptele sugerează că s-a stabilit faptul că agentul de poliție acționase în legitimă apărare pentru a contracara un atac al reclamantului. În plus, atunci când a hotărât să înceteze urmărirea penală, procurorul a menționat în mod specific faptul că privațiunile suferite de reclamant „atenuaseră vinovăția acestuia”. În fapt, motivul de încetare a urmăririi, prevăzut de fostul art. 37 alin. 2 (2) C. proc. pen., presupunea în sine faptul că săvârșirea actului imputat era un fapt necontestat. Rezultă că motivele prezentate de parchet – și reținute de instanțe – pentru a justifica încetarea urmăririi penale în temeiul acestei dispoziții au încălcat dreptul la prezumția de nevinovăție.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

Art. 14 coroborat cu art. 3

a) *Aspectul material:* Sarcina Curții în această privință este de a stabili dacă motivele politice au constituit un factor hotărâtor în aplicarea relelor tratamente suferite de reclamant. În acest sens, trebuie să se țină seama de climatul politic sensibil care predomina în Armenia la acea vreme, precum și de practica administrativă generală care consta în descurajarea sau împiedicarea militanților opoziției să participe la manifestații. De asemenea, Curtea subliniază că reclamantul era membru activ al opoziției și că motivul inițial al arestării acestuia era legat indirect de participarea sa la o manifestație politică, conform unui apel telefonic anonim, cu privire la care nu există dovezi. În plus, suspiciunile conform cărora reclamantul se afla în posesia unei arme de foc și procedura administrativă împotriva lui au fost abandonate ulterior, iar agenții de poliție care l-au arestat pe reclamant au formulat declarații contradictorii în ceea ce privește motivul arestării acestuia.

În ciuda acestor elemente, nu există nicio modalitate obiectivă de a verifica acuzațiile reclamantului. În unele cauze în care se pretinde existența unei discriminări, Curtea poate solicita Guvernului pârât să conteste o plângere întemeiată de discriminare și, dacă Guvernul nu acționează în consecință, să constate o încălcare a art. 14 cu acest titlu. Cu toate acestea, în speță, o astfel de abordare ar însemna să i se impună Guvernului să dovedească absența unei atitudini subiective speciale. Este adevărat că circumstanțele arestării reclamantului din motive politice dau naștere unor îngrijorări serioase; totuși, acest factor nu este suficient în sine pentru a permite să se concluzioneze că relele tratamente au fost, de asemenea, declanșate de motive politice. În circumstanțele speței, nu poate fi exclus faptul că reclamantul a fost maltratată din motive de răzbunare pentru leziunile cauzate de acesta unui agent de poliție în timpul detenției sau din alte motive. Prin urmare, Curtea nu poate concluziona dincolo de orice îndoială rezonabilă că relele tratamente aplicate reclamantului erau motivate de opiniile sale politice.

Concluzie: neîncălcare (unanimitate).

b) *Aspectul procedural:* Atunci când investighează incidente violente, autoritățile naționale trebuie să ia toate măsurile pe care le pot pune în aplicare în mod rezonabil pentru a demasca orice eventuală motivație politică și pentru a stabili dacă intoleranța față de o opinie politică divergentă a putut juca un rol în desfășurarea evenimentelor. Acesta este un aspect al obligațiilor lor procedurale care decurg din art. 3 din Convenție, dar acest lucru poate fi considerat ca fiind inherent responsabilităților care le revin acestora în temeiul art. 14, de a garanta fără discriminare valorile fundamentale consacrate de art. 3. Neefectuarea unei astfel de anchete și faptul că violența și brutalitatea inspirate de motive politice sunt puse pe același plan cu cauzele care nu au o componentă politică poate constitui un tratament nejustificat.

De nenumărate ori, reclamantul a afirmat în fața organelor de anchetă că relele tratamente suferite de acesta erau legate de participarea sa la manifestațiile opoziției și fuseseră declanșate de motive politice. Motivul arestării sale a fost, de altfel, contestat de Ombudsmanul Armeniei. Organele de anchetă au avut așadar suficiente informații pentru a fi alertate cu privire la necesitatea de a efectua de la început verificări și, în funcție de rezultate, de a desfășura o anchetă cu privire la eventualele motive politice care s-au aflat la originea violențelor în litigiu. Or, practic nu a fost întreprinsă nicio acțiune pentru a verifica aceste informații. Se pare că doar doi agenți de poliție au fost întrebați dacă aveau cunoștință de afilierea politică a reclamantului, în vreme ce agenții de poliție care ar fi făcut declarații de intoleranță politică înainte și în timpul

aplicării relelor tratamente nu au fost nici măcar interogați cu privire la acest aspect. Pe scurt, nu s-a făcut nimic pentru a ancheta circumstanțele arestării reclamantului, în special numeroasele inconsecvențe și alte elemente care păreau să indice eventuale motive politice și nu a fost stabilită nicio concluzie pe baza documentelor disponibile. Prin urmare, autoritățile nu și-au îndeplinit obligația de a adopta toate măsurile posibile pentru a cerceta dacă discriminarea jucase un rol în violențele suferite de reclamant.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

Art. 41: 25 000 EUR cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral.

* Fostul art. 37 alin. 2 (2) C. proc. pen. armean prevedea că parchetul putea hotărî să înceteze o procedură în cazul în care considera că nu era oportună din cauza faptului că persoana în cauză își răscumpărase actul săvârșit prin propria suferință, prin restrângerea drepturilor sale și prin alte privațiuni suferite în contextul săvârșirii actului.

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului
Redactat de grefă, prezentul rezumat nu obligă Curtea.